

Cittaslow in Midden-Delfland

Deze notitie met achtergrondinformatie is een bijlage van de rapportage en het verslag van de heraudit Cittaslow. Het geeft vanuit het 'zijn' van Cittaslow een korte terugblik en analyse op de ontwikkeling van en de ervaringen van het werken vanuit de waarden van Cittaslow in Midden-Delfland.

1. **Netwerk Cittaslow in vogelvlucht**

In 2008 is Midden-Delfland lid geworden van de internationale organisatie Cittaslow. Een Italiaans-Engels netwerk van fjnischalige gemeenten en sterke gemeenschappen. Bewuste gemeenten die streven naar de hoogste kwaliteit van leven voor inwoners, ondernemers en bezoekers. Die hoogste kwaliteit van leven is vertaald in een mix van maatschappelijke waarden die zijn opgenomen in de auditcriteria om lid te worden van het netwerk. Cittaslow is een netwerkorganisatie waarin men elkaar inspireert en samenwerkt om de maatschappelijke waarden en doelstellingen om te zetten in beleid en uitvoering met een optimaal evenwicht in sociale, ecologische en economische doelstellingen. Een evenwicht in waarden dat bijdraagt aan de sociale cohesie, landschap en identiteit.

Midden-Delfland was de eerste Cittaslow in Nederland. Hierdoor zijn wij als gemeente aangewezen als hoofdstad Cittaslow van Nederland. Inmiddels bestaat het Nederlands netwerk uit 10 gemeenten. In dit netwerk wordt actief informatie uitgewisseld, beleid gedeeld en praktische vraagstukken besproken. Een waardevolle onderlinge uitwisseling en herkenbaarheid vanuit een vergelijkbare uitgangssituatie qua grootte van de gemeente en maatschappelijke vraagstukken.

2. **Start als marketing**

Bij de start is het lidmaatschap gebruikt als een vorm van marketing. Zeker als jonge gemeente was Cittaslow een instrument dat de verschillende identiteiten van de drie dorpen, buurtschappen en het landschap bij elkaar samenbracht en die onderscheidende identiteiten versterkt.

Cittaslow is internationaal gestart als netwerk van gemeenten en vanuit de internationale context van gekozen burgemeesters ook als 'burgemeestersnetwerk' gepositioneerd. De combinatie van marketing en burgemeestersnetwerk heeft als neveneffect gehad dat Cittaslow in de kern een aangelegenheid is geworden van de burgemeestersportefeuille. Dit kan strijdig lijken aan de waarden van Cittaslow die betrekking op de alle beleidsvelden en de relatie met het landschap en de lokale gemeenschappen. Een oplossing hiervoor is dat meerdere gemeenten een dubbele Cittaslow portefeuille hanteren; vertegenwoordigt door de burgemeester (inter)nationaal en één of meerdere wethouders voor de lokale verbinding naar gemeenschappen.

De onderscheidende identiteit van de gemeente Midden-Delfland is, mede in relatie tot de bestuurlijke opdracht van 2004 uit de herindelingswet, het agrarisch cultuurlandschap. Een landschap met een eigen geschiedenis en ontwikkeling. Hierdoor is wisselend omgegaan met het beeldmerk voor de marketing; gesteld kan worden dat een spanningsveld bestaat en het ontbreekt aan evenwicht tussen de identiteit van het landschap en het gebruik van Cittaslow als onderliggend marketinginstrument. Cittaslow is vanuit de kernwaarden meer dan het landschap. Daarbij komt dan ook regelmatig de vraag aan de orde wat de meerwaarde is van het lidmaatschap. Voorzichtig kan gesteld worden dat die meerwaarde aanwezig is, daar Midden-Delfland al 18 jaar volwaardig lid is van Cittaslow en diverse opbrengsten kent (zie paragraaf 5).

3. **Wat is het 'zijn' Cittaslow**

Bij de start van het lidmaatschap en ook bij (her)audits is geconstateerd dat een gemeenschap en gemeente Cittaslow moeten zijn, om Cittaslow te worden. De waarden van Cittaslow moeten aanwezig zijn en intrinsiek gedragen worden. De audit is erop gericht om dat vast te stellen en te onderzoeken of die waarden voldoende verankerd zijn in de gemeentelijke organisatie en ondersteund worden door de gemeenschap. Bij de heraudit door vertegenwoordigers vanuit Cittaslow Nederland is vastgesteld dat de waarden in Midden-Delfland aanwezig zijn en worden toegepast in beleid en uitvoering.

Het 'al' zijn van Cittaslow zorgt in de praktijk voor onduidelijkheid wat Cittaslow aan toegevoegde waarde heeft. Je bent immers al Cittaslow, voordat je het formeel wordt. Daardoor is niet zichtbaar wat de verandering is en vooral ook niet wat de opbrengst kan zijn. Deze innerlijke tegenstrijdigheid is vooral van toepassing richting de gemeenschap. Voor hen wijzigt er weinig; behalve dan de (h)erkenning van hun eigen waarden en identiteit en het regelmatig verschijnen van een oranje slak.

Voor Nederlandse begrippen is die slak ook onduidelijk. Gemeentelijke besluitvorming is al langzaam en dan benadrukt de gemeente dat nog door een slak te omarmen. Deze slak vindt echter zijn oorsprong in het ontstaan van Cittaslow. Cittaslow is ontstaan vanuit de organisatie slowfood. Die waarden zijn direct herkenbaar en zichtbaar doordat die zich richten op de herkenbare waarden van kwaliteit van voeding en tradities. Internationaal en vanuit de oorsprong van Slowfood is de slak de personificatie van de kwaliteit van escargots. De slak dient geassocieerd te worden met geleidelijk en standvastig. Een geleidelijke ontwikkeling, gericht op de lange termijn. De uitgangspunten van Cittaslow helpen bestuur en ambtelijke organisatie hoe te handelen richting inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties. Men ervaart vaak wel de meerwaarde van de filosofie Cittaslow, zonder dit als zodanig te herkennen.

4. **Heroriëntatie Cittaslow in Nederland**

De afgelopen jaren is in Cittaslow Nederland een heroriëntatie uitgevoerd naar de toekomst en het gebruik van Cittaslow. Hierbij is gebruik gemaakt van de lessen geleerd uit de COVID-19 periode. Deze periode heeft de waarden meer tastbaar gemaakt. In Cittaslow staan people, planet en profit centraal en kunnen in een gemeente verder versterkt worden. Deze heroriëntatie heeft geleid tot een Nederlandse missie en visie die zijn vastgelegd in het visiedocument VITA Cittaslow:

Missie

De Nederlandse Cittaslow-gemeenten zijn, als dragers van het Cittaslow-keurmerk, gericht op een duurzame omgeving met uiteenlopende voorzieningen die de kwaliteit van leven voor haar gemeenschap ten goede komt. Als gemeente faciliteren en initiëren we op het gebied van sociale verbinding, lokaal ondernemerschap, duurzaamheid en historisch én cultureel erfgoed met oog voor kwaliteit. We vernieuwen, met respect voor het bestaande in een hoogwaardig en divers landschap dat (soms zelfs internationaal) uitstekend bereikbaar is via weg, water en/of spoor.

Visie

Een Cittaslow-gemeente wil een bloeiende, veilige en sociale leef-, woon- en werkomgeving zijn waar iedere inwoner, ondernemer en bezoeker zich thuis voelt. Een actieve gemeenschap voor alle generaties waarin in- en ontspanning in balans zijn, waardoor de kwaliteit van leven wordt benadrukt en bevorderd.

Van de missie en visie zijn afgeleid de kernwaarden verbinding, identiteit, toekomstbestendigheid en ambitie. Deze vormen samen het Italiaanse woord VITA: leven."

5. Cittaslow in de dagelijkse praktijk van Midden-Delfland

Deze paragraaf biedt als aanvulling op onderdeel A van de rapportage heraudit, inzicht in het gebruik en de praktische resultaten van Cittaslow in Midden-Delfland.

5a. Slow en bewustwording als gemeente

Het begrip 'slow' wordt maatschappelijk opgevat als een bewuste keuze voor kwaliteit, aandacht en duurzaamheid in plaats van haast en kwantiteit. Juist de globalisering, vervlakking, sociale en ecologische teruglopende kwaliteiten waren in 1998 aanleiding voor de oprichting van Cittaslow.

Deze bewustwording wordt toegepast bij de relevante gemeentelijke besluitvorming om eerst na te denken over (de achtergrond van) het maatschappelijke probleem.

Vervolgens een doeltreffende oplossing daarbij te bedenken en daarop te handelen met het werken aan een resultaat dat op de lange termijn duurzaam in stand blijft.

Innovatieve en participatieve oplossingen hebben daarbij een voorkeur. Het streven is er daarbij ook op gericht om te komen tot een optimaal evenwicht tussen sociale en ecologische opgaven vanuit een realistisch economisch-financieel perspectief.

5b. Niet meetbare opbrengsten

De afgelopen jaren heeft het lidmaatschap van Cittaslow meerdere opbrengsten gekend. Voorbeelden zijn free publicity, wat direct bijdraagt aan een positieve bekendheid van de gemeente en het landschap.

Het werken vanuit de 'slow' principes heeft op meerdere beleidsterreinen bijgedragen aan een hogere kwaliteit. Meest bekend hiervan is de kringlooplandbouw, waarbij met boeren en wetenschappelijke ondersteuning een economische pijler onder het landschapsbeheer is versterkt.

De Dienstverleningsvisie 2023-2033 is, in het bijzonder de 1-op-1 dienstverlening gebaseerd op de waarden van Cittaslow. Uitgangspunten zijn een persoonlijke benadering, gastvrijheid en herkenbare omgangsvormen.

5c. Cittaslow in de ambtelijke organisatie

Uit wervingscampagnes komt regelmatig naar voren dat nieuwe medewerkers in Midden-Delfland solliciteren, doordat het werken vanuit Cittaslow hen aanspreekt. Ook blijven medewerkers langer betrokken bij de gemeente doordat de waarden van Cittaslow in de sturingsvisie worden toegepast. De onderlinge hulpvaardigheid en betrokkenheid zijn relatief hoog.

Door te werken aan toekomstbestendige oplossingen is sprake van meer maatschappelijke relevantie en onderlinge samenwerking tussen de verschillende beleidsterreinen. Met een 'slow'-analyse van de probleemstelling wordt meer gewerkt aan een structurele oplossing van het onderliggende probleem, in plaats van een snelle afdoening van alleen de feitelijke vraag.

De waarden van Cittaslow zijn van toepassing op alle beleidsdomeinen en onderlinge samenwerking binnen de organisatie. Binnen veel beleidsterreinen bestaan keurmerken, convenanten en samenwerkende partijen. Onderliggende doelstelling bij deze samenwerkingsvormen is vaak publiciteit en beeldvorming. Voorbeelden zijn Fair Trade Gemeenten, Brede Welvaart/Global Goals, Convenant duurzaam inkopen, samenwerkende gemeenten in K80 en P10 etc. Voor deelname gelden vaak aparte criteria, verantwoording en kosten. Formeel wordt dan besloten dan niet aan te sluiten, vanuit het standpunt dat die waarden worden onderschreven, maar al zijn ondervangen door het lidmaatschap van Cittaslow. Op deze wijze worden lasten en extra inzet voorkomen.

5d. Cittaslow in de gemeenschap

Midden-Delfland kent sterke sociale gemeenschappen. De kwaliteit van wonen is hoog, wat vergroot wordt door de ligging in het Bijzonder Provinciaal Landschap. Het 'zijn' van Cittaslow is aanwezig, maar wordt niet expliciet zo benoemd. Een situatie die herkenbaar is andere gemeenten. De Rekenkamer Eijsden-Margraten heeft aan een recent onderzoeksrapport naar de inhoud en waarden van Cittaslow de titel meegegeven: *Cittaslow verstoep in het DNA*. Het DNA van Midden-Delfland herbergt ook deze waarden.

Deze onbewust aanwezige identiteit komt wel tot uitdrukking in het streefbeeld en de vijf ambities die vanuit de gemeenschap zijn geformuleerd in de Toekomstvisie Midden-Delfland 2050:

1. Midden-Delfland heeft levendige dorpen waar je je jong kunt voelen en oud kan worden.
2. In 2050 zijn natuur en landbouw verweven. Boer en burger werken daarin samen.
3. De gemeente faciliteert en stimuleert met succes initiatieven vanuit de samenleving.
4. Het landschap en de dorpen hebben een eigen identiteit en zijn beleefbaar en aantrekkelijk.
5. De dorpen en het landschap zijn verbonden met elkaar en met de omliggende gemeenten.

5e. Cittaslow in de regio

Door het lidmaatschap van Cittaslow en het regelmatig daarvan benoemen in externe contacten met andere overheden maakt dat bij hen een beeld is gevormd van onze gemeente. Dat beeld komt overeen met onze visie: *"De gemeente Midden-Delfland verbindt het groene landschap met de stedelijke omgeving. Met de gemeenschap werkt zij aan een betere kwaliteit van leven."* Opbrengst van de overeenkomst tussen de beeldvorming en missie is dat deze externe partijen, al dan niet impliciet of expliciet, rekening houden met onze belangen. Voordeel is dan ook dat geen extra uitleg nodig is of begrip bestaat over de keuzes en afwijkende standpunten vanuit onze gemeente in de regionale context.

5f. Kosten Cittaslow

De directe kosten bestaan uit de contributie van € 2.500 en de bijdrage aan Cittaslow Nederland van € 250. Daarnaast zijn er reis- en verblijfkosten voor de jaarlijkse internationale jaarvergadering en eventuele andere bijeenkomsten van het netwerk. Aan directe kosten is een inzet beschikbaar van een coördinator Cittaslow van 100 à 150 uur. Hiermee zijn de jaarlijkse kosten grofweg € 20.000.

